

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Auctarium. Sive Additiones Ad Viri Clarissimi Henr. Zoesii
J.V.D. Universum Jus Canonicum**

Geismar, Justus Moritz von

Coloniæ Agrippinæ, 1691

Ad Librum Qvintvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62259)

Uxor non certificata de morte viri ad secundas nuptias transire nequit, quamvis ignoret statum viri, qui ab hostibus captus fuit, longoque tempore abfuit. Gonz. ap. cap. in presentia 19. supra de sponsalib.

quod postulatus ante administrationem civiliter conveniri possit; non vero criminaliter, & sic intellige Ulp. in L. hac enim § ult. ff. de susp. tut. dum ait, qui nil gesserunt, non possunt suspecti postulari. idem Old p. 1032.

Ad num. 1. in fin. adde. Super notorio procedit Judex nemine accusante. Gonz. ad c. accusanti 8 h. t.

LIBER QUINTUS

AD TIT. I.

De Accusationibus, Inquisitionibus & Denuntiationibus.

Observa: Omnem injuriam fieri aperiè vel occultè. Ut apertum maleficium sit, quod omnes judicant esse maleficium. Occultum, quod non statim patet esse delictum, sed aliquamdiu serpit, & tandem erumpit, & hoc vocatur suspecti discrimen, ex quo suspecti postulatio. Unde suspicari est cum timore ea aspicere, de quibus dubitatur, ut suspicio sit actus, per quem in dubitationem trahimur, timentes de aliquo, ne læsionem adferat privatim, aut publicè. Olden. p. 1031. Dicitur autem suspecti postulatio, quia suspectos non nisi alioi gratia facere solemus, quod magis per postulare, quam per agere explicatur. Item postulare est rem valdè justam instantiis exigere quod hic fit. Olden. p. 1034. Estque hæc postulatio duplex. civilis quando petitur ut tutor, v. g. removeatur. Criminalis, quado petitur, ut præter remotionem, adhuc alicuius pœna puniatur. p. 1034. Ut nota,

Est autem notorium duplex, aliud dicitur notorium juris, quando quis per sententiam condemnatus, vel in judicio confessus est. Aliud notorium facti, quando crimen ita est publicum, ut toti populo pateat Vall. de cohab. Cleric. num. fin.

Accusans ad vindictam in crimen inscribere debet, denuntians non. Gonz. ad cap. sup. 16 h. t.

Ad num. 2. in fine adde. Dicens se aliquem accusaturum sine pœna, potest desistere ab accusatione ante inscriptionem, & sic desistenti silentium perpetuum imponitur. Gonz. ad cap. licet 14 h. t.

Ad num. 5. adde. Occupatus de uno crimine, iterum de eodem accusari nequit. Gonz. ad cap. de his 6 h. t.

Ad num. 6. in fin. adde. Quid Judici servandum circa inquisitionem ex Bussenb. lib. 4. c. 3. dub. 2. art. 2. Ubi præter generalem, specialem, ponit inquisitionem mixtam quando vel sola persona, vel crimen solum est speciale, ut si queratur, quis Cajum occiderit. Specialem enim dicit, quando utrumque est speciale. v. g. An Titius Cajum occiderit.

In inquisitione generali subditus etiam rogatus sub juramento nec tenetur,

imò nec potest prodere criminofum *occultum*. Cum enim crimen probari non possit, non potest sequi, quàm infamia. Vide plura ibi.

Crimen probatum per inquisitionem regulariter pœna ordinaria puni-
tur, sed si impedit Ordinis executionem fit depositio, sicut per accusationem. *Gonz. ad cap. inquisitionis 21. h. t.*

Ad nu. 7. in princ. adde. Præceptum correctionis fraternæ obligat. Primò, Si certo constet de peccato gravi proximi. Indagare enim tenetur solus Superior. Secundò, Si probabile sit non emendasse, nec emendaturum, vel relapsurum: quia eleemosina egenti tantùm danda est. Tertiò, Si alius què idoneus non adsit qui correcturus putetur. Quartò, Si sit spes fructus; quia desperatò sine cessant media. Quintò, Si sit bona occasio, locus & tempus opportunum, possis que sine tuo gravi damno facere. Unde patet ejus omissionem in privatis vel nullam esse, vel levem culpam. *Busenb. lib. 2. tit. 3. c. 2. dub. 24.*

Corripiendus 1. Separatim, nisi 1. præstet Superiori deferre. 2. Sit publicum. 3. Vergat in grave detrimentum, nisi 4. Si sit contentus, ut Superiori statim deferatur, ut apud quosdam Religiosos, qui juri suo renuntiant. *ibid.*

Præter hos tres modos addit Vallentis adhuc duos. 1. Per exceptionem.

2. Per notorium. *de quo supra ad num. 1.*

AD TITUL. III.

De Simonia.

AD num. 3. *in fine adde.* Simonia à sacrilegio distinguitur, quod sacrilegium importet irreligiositatem sive irreverentiam, factam rebus sacris contractam in actionibus involuntariis, in quibus ex parte illius, cui fit irreverentia, involvitur aliqua ratio involuntarii, & aliàs non admiscetur voluntaria commutatio, quo pacto percussio Clerici est sacrilegium, non simonia, quia absque commutativo contractu, & aliàs Clerico invito fit irreverentia. Sic & DEUS, cum Monachus voluntariè frangit votum obedientiæ, v. g. Castitatis *speciali modo* est involuntarius, quod non est in aliis peccatis: quia violat sanctitatem suæ personæ contra voluntatem DEI, cujus cultui erat ex vi voti dicata. Nam sicut in genere injustitiæ propriæ dictæ distinguuntur essentialiter commutationes voluntariæ, v. g. fraudulentia emptionis & venditionis, & usura in mutuis, ab involuntariis, scilicet furto & rapina; ita in genere irreligionis, quæ est pars potentialis injustitiæ distinguuntur essentialiter irreverentiæ & injuriæ circa sacra. Unde venditio Christi à Juda facta fuit sacrilega, non simoniaca. Ratione dant 1. Quia vendidit eum, non ut illis esset utilis, sed ut crucifigeretur. 2. Quia intendit solum vendere hominem. Sed rejicitur 1. Quia non curatur finis extrinsecus. 2. Quia non est necesse, ut cognitio vendentis feratur in actu signato in rem spiritualem ut talem. Ratio datur

datur 1. Quia fuit involuntarius contractus respectu Christi, cui inferebatur injuria. Secunda, Quia potius tradidit, non vendidit tanquam rem suam.

Ad num. 4. in princ. Spirituale in hac materia intellige quodvis supernaturale donum ad animæ salutem directè institutum, ita Laym. hic.

Ad num. 7. in fine adde. Ex Caramele Hier. disp. 16. quod ante legem usque ad Aaronem fuerit sacerdotum primogenituræ annexum (post legem enim Aaron solus & ejus posterii consecrati in Sacerdotes, propter hoc, quod reliqui omnes peccarint adorando vitulum præter Levitas) ex quo obicitur, quod Jacob emendo primogenituram ab Esau, commiserit simoniam; atque hoc crimine non inficitur Jacob, quia fuit innocens; ergo non habuit annexum sacerdotium. Respondet 1. Jus ad primogenituram potuisse vendi, non autem jus connexum sacerdotii. Respondet 2. non esse certum, quod Esau fuerit primogenitus, & sic sicut licet corpora Sanctorum ab infidelibus occupata redimimus, & abusive emimus, ne nobis injustitia fiat, ita ipse emere potuit, cum ipsi à DEO fuerit datum.

Ad num. 11. in fine adde. Ex Bufenb. lib. 6. tit. 1. c. 4. Quid sint Sacramentalia & quid efficiant? Respondet, Ceremoniæ Ecclesiasticæ, quæ vulgò dicuntur Sacramentalia, sunt actus externi Religionis ad colendum DEUM accommodatis. v.g. Oratio Dominica, aqua benedicta, Confessio generalis, eleemosyna, benedictio ab Episcopo vel Abbate consecrato data, quæ ex

antiqua traditione dicuntur remittere venialia, & continentur hoc versu

Orans, tinctus, edens, confessus, datus, benedicens.

Ad quæ revocantur unctio peccatoris, unctio in Regem, item aliæ Ceremoniæ &c.

Ad num. 13. in fin. adde. Pro Ordine conferendo minister, vel ejus Notarii nihil temporale exigere possunt. Gonz. ad c. antiquam 1. h. t.

Pro Benedictionibus nubentium, seu exequiis mortuorum Parochus aliquid exigere non debet. Gonz. ad c. suam 28. h. t.

Ad num. 16. in fine adde. Quæritur: Utrum habitus militantium ordinum vendi possint absque simoniæ labe? Resolvitur quod non: quia venderet ingressum Religionis, sunt enim vere Religiosi, cum res uxoria & bonorum possessiones quidem pugnent cum statu Religionis in sua perfectione considerato, non autem sub Regula laxiori, est enim voti solennitas jure positivo inducta, ut etiam eadem solennitas temperari possit ab Ecclesia, sicut in his dispensavit, & temperat, ut conjugalem castitatem servant.

Dos assignata & data, si non profiteatur, reddenda, Trivis. 1. dec. 57.

Pretium recipere pro habitu Monastico simoniacum est, & illud recipiens suspendendus ab officio. Gonz. ad cap. veniens 18. h. t.

Ad num. 28. Pro sepultura in Ecclesia præstanda pretium exigi non debet. Gonz. ad cap. abolenda 13. supra de sepult.

Con-

Consuetudo, ut pro Episcopis, Abbatibus, vel aliis prælatis in sedem ponendis, seu exequiis mortuorum aliquid exigatur, observanda non est. Gonz. *ad cap. cum in Ecclesia 8. h. t.*

Ad num. 40. in fine adde. Obtinens beneficium simoniacè pretio interveniente, ab eo removeri debet. Gonz. *ad cap. in sinuatum 12. h. t.*

Pro spiritualibus assequendis homagium fieri non debet. Gonz. *ad cap. ex diligenti. 16. h. t.* Fagnanus.

Ad num. 46. Busenb. lib. 4. c. 2. dub. 1. art. 6. Pensio est jus percipiendi fructus ex alieno beneficio. Estque triplex. 1. Temporalis, quæ datur propter ministerium spirituale, v. g. Cantori, educto, 2. Spiritualis, quæ fundatur in titulo merè spirituali, ut quæ datur Concionatori, Coadjutori Episcopi. 3. Media quæ fundatur in statu spirituali, nõ tamen officio spirituali, ut quæ datur Clerico pauperi, vel Parocho seni ad sustentationem, vel quæ datur causi resignationis, vel litis componendæ. Duæ posteriores dicuntur Clericales, quia Clericis, prima laicalis, quia laicis tantùm datur.

Ad num. 86. in fine adde. Simonia adæquatè in mentalem, conventionalem & realem dividitur, non tanquam genus in diversas species, sed tanquam subje&u in diversos modos seu status.

AD TIT. V.

De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

Ad num. 1. in fine adde. Vel licentia docendi Theologiam provenit

à Rege, vel potestate sæculari, & tunc vendens eam, non simoniam, sed turpe lucrum committeret. Vel provenit à potestate spiritualis jurisdictionis, sicut si Prælatus alicui concedat docendi licentiam, & tunc esset simoniacus, non propter spiritualitatem rei venditæ, sed actionis ipsius seu licentiæ, quæ à potestate spirituali provenit. Sicut si Judex Ecclesiasticus venderet Sacerdoti facultatem exercendi officium Advocati propter abusum spiritualis jurisdictionis Et in hoc sensu inquit, prohibetur tanquam simoniacum & contra illud: *Gratis accepistis in cap. 2. de Magistris.*

AD TIT. VI.

De Indis & Saracenis.

Ad num. 1. Observe ex Busenb. lib. 2. tr. 1. c. 4. dub. 1. Infidelitas generatim est triplex. Prima *negativa* eorum scilicet, qui nihil unquam de fide audiverunt, quæ non tam est peccatum, quàm pena peccati. Quia si fecissent, quod in ipsis erat, DEUS fidem eis non abscondisset. Secunda dicitur *contraria* eorum, qui fidem sibi sufficienter propositam vel contemnant, vel ei contradicunt pertinaciter ut hæretici. Tertia *privativa*, quod privativè opponatur fidei, & est culpabilis ignorantia, vel error circa res fidei. Contraria est paganismus, judaismus & hæresis, quo refertur Apostasia.

Judæus Christianum mancipium retinere non debet, sed cogitur justo pretio Christianis vendere, & si renuat, servus

servus eripitur in libertatem. *Gonz. ad cap. multorum. 2. h. t.*

Judæi inter Christianos commorantes veteres Synagogas reparare valent, novas verò erigere nequeunt. *Gonz. ad c. Judæi 3. h. t.*

Christiani deferentes ad Saracenos arma, vel in ipsorum navibus regimen exercentes, excommunicantur, rebusque privantur & captivitas servi fiunt. *Gonz. ad cap. ita 6. h. t.*

Judæi seu pagani non debent præfici officiis publicis inter Christianos, aut in eos jurisdictionem exercere. *Gonz. ad c. cum sit 16. h. t.*

AD TIT. VII.

De Hæreticis.

Ad num. 1. in medio post verb. pertinaciter adde Non est hic acriter & mordicus suum errorem tueri, sed est eum retinere, postquam contrarium est sufficienter propositum; sive quando scit contrarium esse ab Ecclesia definitum. *Bulsenb. lib. 2. tit. 1. c. 4. dub. 3.*

Ibidem ait esse hæreticum, qui affirmativè de aliquo fidei articulo dubitat, id est, judicat esse dubium. Dicitur affirmativè. Quia negativè tantum dubius, id est, suspendens judicium, per se & simpliciter non est hæreticus, quia non habet judicium; ergò nec erroneum, modò tamen non ideò suspendat, quod virtualiter judicet, non liquere de certitudine objecti.

Rustici aliique homines simpliciores in Germania, qui hæretici habentur, & tamen pertinaces non sunt,

possunt absolvi à suis Parochis, qui non sunt hæretici formales, habentque fidem Catholicam in Baptismo susceptam, quæ non perditur, nisi errando pertinaciter.

Ibid. §. 8. Lapsus in hæresim non tenetur in confessione explicare qualis illa sit, eò quod sint omnes ejusdem speciei, alii tamen contrariam tenent.

Dubius in fide hæreticus est. *Gonz. ad c. 1. h. t.*

Scripta hæretici ab Ecclesia damnati damnata sunt, atque ita configenda comburenda. *idem ad c. 4. h. t.*

Episcopus hæredem instituens hæreticum seu paganum, consanguineum vel extraneum, etiam post mortem anathematizatur & nomen ejus ad diphthichæ defunctorum tempore Missæ aut non recitatur. *Id. ad c. 5. h. t.*

Hæretici & eorum Factores seu Receptatores excommunicantur, & ita decedentes Ecclesiastica sepultura privantur. *Gonz. ad c. 8. h. t.*

Ad num. 13. adde. Credentes, Defensores &c. excommunicantur, & elapso anno, nisi resipiscant, fiunt infames. *Gonz. ad c. 13 §. Credentes h. t.*

Liberamur ab omni obligatione, qua hæreticis tenebamur obstricti. *Id. ad c. 16 h. t. Pagnanus,*

AD TIT. VIII.

De Schismaticis & Ordinatis ab eis.

Ordinationes factæ à Schismaticis nullæ sunt, quoad exercitium gradus, nisi dispensatum fuerit cum ita ordinatis. *Gonz. ad c. 2. h. t.*

M

AA

AD TIT. IX.

*De Apostatis & reuerantibus
Baptisma*

Regularis deferens habitum coopertum, nisi justus timor excuset, est apostata. Thom. Trivis. lib. 2. de cis. 19.

AD TIT. XI.

*De Infantibus & languidis
expositis.*

Graviter peccant parentes, qui sine justa causa prolem hospitali, vel locis publicis exponunt. Busenb. lib. 3. tr. 3. c. 2. dub. 2.

AD TIT. XII.

De Homicidio.

Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 4. cap. 1. dub. 1. Directè absque autoritate Divina se occidere non licet; indirectè tamen quandoque licet; hoc est, aliquid facere vel omittere, ex quo præter intentionem mors certò sequatur: quia præceptum conservandi vitam, utpote affirmativum non semper obligat, sed potest omitti propter bonum finem, necessitatem, vel magnam utilitatem. Sic licet etiam se certo periculo mortis exponere pro conservanda corporali integritate. Item licet reo non fugere, etiam se sponte sistere, Carthulianus non tenetur vesci carnibus, si ex morbo mors imminet, nisi comedat. Item non tenetur quis me-

diis duris v.g. abscissione cruris vitam conservare, nisi tamen ea communi bono sit necessaria.

Idem lib. 5. cap. 3. dub. 6. Ita est inordinatus appetitus vindictæ, sive ex parte modi irascendi, sive ex parte objecti. Si appetas vindictam injustam, vel justo majorem, prior est veniale, posterior ex genere suo mortale: quia est directè contra charitatem. Filias habet in corde: indignationem, tumorem mentis, quo quis morosè excogitat vindictæ vias. In ore clamorem, blasphemiam, contumeliam, maledictionem. In opere, pugnas &c.

Ad num. 6. in fine adde. Si ob minas illatas servatur homicidium, an incurratur irregularitas? affirmatur, poniturque casus, quo Clericus cognoverat nuptiam, & quia suspicabatur quòd illa ahum admitteret, minabatur, quòd proderat marito; illa inquit, si feceris, veneno me occidam; cum is imprudenter insisteret dictis, illa sumpsit venenum & periit. Ratio decisionis, quia est homicidium indirectè volitum. Item quia talis minans est par mandati vulnerare, vel consulenti. Ex cap. fin. h. t. in 6. Item est similis percipienti, ex qua percussione sequitur abortus. Item ei, qui fugientem detinet, ne fugiat, si sequatur mors.

Ad num. 16. in fine adde. Ex Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 2. dub. 6. art. 3. Ebrius occidens si non prævidit, non tenetur ad restitutionem. Quia verò occidit Cajum putans esse Maxium, tenetur ad restitutionem: quia actio ista est Cajo injuriosa.

Debet restitutio ratione occisi fieri, tan -

tantum parentibus interfecit, filiis, uxori, quia hi soli directe laeduntur, cum moraliter censeantur una persona cum occiso, nisi tamen occiderit animo etiam nocendi aliis v.g. creditoribus. *Ad num. 17. adde. Ex Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 2. dub. 6. art. 6.* Si quis alterum induxit ad peccatum suasionem vel exemplo suo, tenetur quidem ex charitate quoad potest eum revocare ad meliorem statum, sed non ex iustitia. Si quis autem induxit fraude, dolo, injusto metu &c. Tenetur ad id ex iustitia, quia quisque habet jus, ne injuste laedatur in bonis spiritualibus. Unde si laedatur, debet id spirituale restitui, si potest.

Ad num. 44. in fine adde. Quod possimus uti verbo tradendi probatur ex Can. Si quis Sacerdotum *xv. q. 1. cap. 2. de si Clerici. De iudic. cap. novimus de V. S. Trident. Sess. 13. cap. 4.* Quia per traditionem hanc nullus fit influxus physicus, vel moralis in homicidium.

Ad num. 45. in fine adde. Exemplum à pari. Sic & Theologi duos affectus voluntatis in DEO, qui vult 1. ex affectu antecedenti & conditionato omnes, etiam reprobos salvos fieri, quem sine fictione explicat, per vocationes & auxilia sufficientia. 2. Idem vult per affectum consequentem efficacem, & beneplaciti post demerita praevisa eos absolute æternum damnare, Sic & Judex Ecclesiasticus affectum primum inefficacem licet, & conditionatum intercedendo non fide manifestat; Alterum verò, quod legibus communibus se conformans complacet sibi de ejus condigno supplicio. Franc.

de Araux de stat. Eccl. tr. 1. q. 4. n. 10.

Ad num. 62. in fine adde. Ex Busenb. lib. 3. tr. 4. cap. 1. dub. 5. art. 3. Contra hostem licet uti insidiis & stratagematis, dummodò absint mendacia, etsi etiam hæc v. g. quando exploratores fingunt amicos, non sint mortalia.

Ea verò ad quæ cavenda nulla prudentia datur, v. g. veneno inficere puteos, aquas, glandes, sunt contra jura belli, nec licent.

Clericus pugnans in bello etiam contra inimicos fidei, si quemquam percusserit, irregularis manet. Gonz. *ad cap. 24. h. t. Fagnanus.*

Ad num. 67. adde. Ex Franc. de Arauxo casu 10. Religiosus alium Ordinis extra Conventum moribundum invenit, quem contra medici iudicium curru imponit & ad Conventum misit, quo perveniens statim mortuus fuit, quæsitum, cum sit mors accelerata, an sit irregularis? Respondet affirm. Propter duas regulas assignatas à Cajetano de homicidio casuali dante operam rei licitæ. 1. Imputatur, quando non adhibet diligentiam, quæ à communiter prudentibus emanare consuevit. 2. Si actio periculosa sit ex suo genere, major diligentia adhibenda est, id est ea, quæ apponit debitas circumstantias, cum quibus actus honestetur, & sine quibus redderetur opus illicitum ob periculum, uti habere infantes in lecto &c. ergò. Et si esset res dubia, in foro conscientie habendus esset pro irregulari.

Qui lethaliter peccat ob non adhibitam diligentiam in homicidio præcavendo irregularis manet, si veri illiciti.

ta, siue licitæ operam dederit. Gonz. ad cap. de casero. 11. h. 1. Fagnan.

Ad num. 77. Observa ex Busenb. lib. 7. cap. 5. dub. 4. Non fit irregularis, qui extorcavit hominem solo visa privando, non autem oculum extrahendo,

Qui infirmo aliquid dat, vel facit bona fide, ex quo sequitur mors, vel acceleratio per accidens, non fit irregularis, nisi concurrat lata culpa.

In bello injusto si vel unus occidatur, totus exercitus fit irregularis, saltem si aliqua ratione sit cooperatus.

Irregularitas oritur ex infamia, siue juris (quæ vel ex delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione personæ nascitur) siue facti, modò crimen publicum sit: ex occulto enim non oritur, si homicidium & censuræ violationem excipias. Id. dub. 5.

AD TIT. XIV.

De Clericis pugnantibus in duello

Duellum propriè acceptum definit Vasquius Illustr. *Controvers. lib. 1. cap. 11. n. 36.* quod sit singulare certamen aut pugna æquis legibus dimicantium, regulariter: quia potest etiam unus duos diffidare seu ad pugnam provocare.

Eum, qui moritur ex vulnere accepto, si vivus ex loco decessit, nõ esse privandum sepultura Ecclesiastica ait Busenb. lib. 3. tr. 4. cap. 1. dub. 1. in fine.

Ad num. 6. Adde ex Busenb. lib. 3. tr. 4. cap. 1. dub. 5. art. 1. Acceptare licet duellum, si quis alias te occisurus, con-

cedat tamen arma, ut sic fortunam experiaris, quia est tantum defensus,positoque quod aliter non possis evadere. Similiter si Judex duos ad mortem damnatos vellet duello congregari; quia alter alterius esset constitutus minister justitiæ.

AD TIT. XVI.

De Adulteriis & Stupro.

Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 4. cap. 2. quod luxuria sit inordinatus appetitus vel usus delectationis, seu sensus veneri, qui fit cum commotione spirituum procreationi servientium circa partes corporis venereas, ira ut aliæ delectationes etiam sensitivæ non spectet ad luxuriam. Idem dub. 1. Distinguenda est imprimis intentio & delectatio veneri & veneriorum, ab intentione & delectatione sensitiva & sensitivorum aliorum, quæ consistit in quadam proportionæ & conformitate rei tactæ cum organo tactus.

Idem dubio 2. Concubinarius (sicut & meretrix) ordinariè non debet absolvi, nisi dimissa concubina aut muliere suspecta, cujus retentio scandalum daret, licet cum ea non peccaret. Si cum sponsa alterius quis peccet, est gravior, & in confessione aperienda; alii tamen contra.

Dub. 3. Sodomia imperfecta est congressus cum debito sexu, sed extravas naturale. Perfecta congressus cum eodem sexu.

Idem l. 3. tr. 5. cap. 2. dub. 6. art. 4. Pœcisè pro sola virginitate non obligat restitutio. Unde si stuprum mansit clam, aut

aut non impedivit, quin ægrè opulentiè nuheret, ad nihil tenetur stuprator.

Idem *lib. 5. cap. 3. dub. 3.* Luxuria habet filias ex parte intellectus 4. *Cecitatem mentis, præcipitationem; inconsiderationem; inconstantiam.* & 4. ex parte voluntatis: *Amorem sui; Odium DEI, Affectum præsentis sæculi, Honorè futuri*

Idem *dub. 4.* Recenset filius invidiæ; oñium, detractionem, gaudium in malis proximi, iustificationem; differt ab *emulatione & zelo*, ubi quis dolet, quòd sibi desit illud bonum, & ab *indignatione*, ubi quis dolet, quòd alter eo bono indignus &c.

Optans se non fuiffenatum &c. vel diem esse maledictum, si tantum intendat maledicere creaturæ irrationali v. g. diei, est tantum veniale; aliquando nullum ut Job. si autem directè attendat optare malum homini sive sibi, sive alteri, est mortale.

Ad num. 5. Observa. Si agatur ad separationem quoad thorum, quòd agatur civiliter, tamen *cap. 5. de procurat.* dicat hanc accusationem esse mixtam inter civilem & criminalem, ut in ea per præsentiam principalium personarum securius procedatur.

Ad num. 13. Observa ex *Laym. lib. 5. tract. 10. cap. 6. n. 9.* ubi ait quasdam actiones ab objecto suo ita malas esse, ut malitia separabilis non sit, v. g. DEUM odisse, mentiri (quo refertur adulterari) quasdam malas esse, & contra jus naturale, quæ tamen cohonestari possunt, si talium exercendarum jus conferatur ab eo, qui potestatem habet, v. g. furtum, si Dominus consentiat, vel consentire debeat; Occisio innocentis,

si DEUS, qui est Dominus humanæ vitæ consentiat.

Ad num. 14. Observa, quòd Oseas Propheta publicus iussus fuerit accedere ad mulierem fornicariam, & cum ea actum habuerit, non tamen fornicarium, sed conjugalè; agnovit enim ex revelatione Divina, quòd sibi daretur in uxore, cui ipsa cõsentire debuit.

A D T I T. XVII.

De Raptoribus, Incendiariis & violatoribus Ecclesiarum.

Observa ex *Busenb. lib. 3. tr. 4. cap. 2. dub. 2.* Si quis consentientem abducat, non est propriè raptus, sed fuga, non addens malitiam, distinctam à fornicatione. Raptores seu detentores rerum Ecclesiasticarum coram utroque Judice tam Ecclesiastico, quàm sæculari conveniri possunt. *Gonz. c. cum sit generale 8. de foro compet.*

Ad nu. 2. in fine addde. Ex *Sann. tom. 3. dist. ultim. q. 7. n. 14.* qui ait, quòd jure antiquo raptus non dirimebat matrimonium, ita ut potuerit fãmina, metu & violentia cessante etiam non restituta loco tuto, contrahere matrimonium per *cap. fin. h. 2. & n. 55.* Si mulier rapiat virum, non dirimitur matrimonium, ut tenet communis: quia Tridentinum de viro loquitur, & est lex odiosa.

A D T I T. XVIII.

De furtis.

Observa ex *Busenb. lib. 5. c. 3. dub. 2.* Avaritia est inordinatus appetitus temporalium. Filius habet. 1. *Obduratorem cordis* contra egentes. 2. *Inquietudinem*

M 3

mem

nem cordis. 3. Violentiam. 4. Fallaciam in verbis 5. Fraudem & dolum in factis. 6. Proditionem &c.

Qui furatur hominem & vendit, ultimo supplicio afficiendus est. Pro furibus & latronibus in flagranti crimine deprehensis & occisis non orat Ecclesia; si verò in morte peccata confiteantur, Communionem illis non denegat. Fur occultus post pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri potest. *Gonz. ad cap. 1. 2. c. 5. b. 1.*

Ad num. 4. Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 5. ca. 1. dub. 5. Si furtor particulas panis à diversis surripiat, si mercatores utantur brevioribus ulnis &c. peccant graviter, quia nocent Reipublicæ, & praxis illa valdè perniciosa est societati humanæ. Excusantur subinde à gravi, si non intendat notabile aliquid accipere. Secundò, si id faciant, ut se servent indemnes; vel quia aliàs non lucrarentur, vel pretium augere deberet, & tunc inveniuntur emptores, si aliàs non haberent unde se vel suos alant.

Ad num. 12. in fine adde ex Busenb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 1. Etsi is, qui scandalizavit alios, teneatur illis rursus dare bonum exemplum, si quis tamen nudo exemplo suo alios ad furtum induxit, neque exhortatione, consilio vel mandato coopertus est, non tenetur ad restitutionem, quia talis inductio est tantum contra charitatem, non justitiam. Idem ait esse Lessius, si cum Cajjo v. g. potires eà intentione, ut is consumptis pecuniis fureretur.

AD TIT. XIX.

De Usuris

Ad num. 5. adde Huc referri potest

Cambium, quod est permutatio pecuniæ cum pecunia, differt à mutuo, quia mutuum perficitur traditione pecuniæ ab uno facta, cambium non Mutuum etiam in aliis rebus locū habet, cābium nōn nisi in pecunia. Aliud est *manuarium seu minutum*, quando eodem loco & tempore pecuniæ commutantur. Aliud *locale*, quod mutat pecuniam in loco distante. Utrumque est licitum. Sic etiam licet Officiali, qui pecuniam Principis congregat, eam in cambium dare, modò Dominus non prohibeat, & Officialis tam potens sit, ut possit talem pecuniam statim, cūm petitur, exhibere, quia Domino damnum non evenit, neclutum cessat. Ita Pater Kichler. *disp. 13 sect. 4.* Idem est si Dominus famulo det 100. v. g. aureos alteri deferendos. Potest enim famulus eos licitè permutare per cambium, & lucrum sibi reservare, quia hoc industriæ est, nisi alia sit mens Domini. Idem ibid. tradit quòd *cambia sicca* sint cavenda. Est autem *secum*, quādo usuram pallio sub cambio dans ipsi hic pecuniam, ut mihi Romæ v. g. solvat plus, quem tamen scio Romæ solvere non posse.

Non est usura si mutuans nihil intendat, ut pretium, sed tantum speret aliquid ex gratitudine, & ea intentione illi aliquid detur, licet illud in finem principalem intendat. Quod si autem intelligeret donatum non gratis, teneretur restituere quantum inde ditior evasisset. *Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 7.*

Ad num. 5. ait Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 15. quod pro fidejussione liceat accipere pretium, etsi nullum periculum timeatur; quia ex se est pretio estimabilis. Ad

Ad num. 8. Observa ex Franc. de Arauxo de stat. Civ. disp. 1. q. 1. n. 17. dub. 2. ubi ponit casus tres. 1. Emo à tetricū colligendum mense futuro Augusto pretio 12. ob anticipatam solutionem, quod pretium est minus iusto, quo tunc aestimabitur, & hoc casu sum usurarius, quia æquipollenter mutuo istam pecuniam, ut tantum, & plus recipiam. 2. Emo triticum colligendum in Augusto pretio, quo tunc triticum valebit. Et non sum usurarius: quia pretium iustum rei comitatur ejus existentiam. 3. Emo triticum colligendum in Augusto taxato jã pretio pro 12. quia incertum an tunc plus vel minus valebit. Et non sum usurarius per c. naviganti in casu 2. quia fundatur in anticipata solutione, sed in conjaturali aestimatione rei dubie, quæ potest prudentiã & pacto definiti, arg. à sponsonibus desumpto.

Ad num. 16. Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 3. cap. 3. dub. 16. in fine. qui ait non facile damnandos eos, qui à Principibus loca, pascua, Officia in Antichristū habent in locum debitorum.

Ad nu. 17. adde. Rejicitur à quibusdam solutio de donatione ex eo, quod cum Pontifex esset interrogatus de jure, non responderit de donatione. Item quia multoties socer non haberet animum donandi, ergo tunc deberent imputari in sortem. Unde ponunt rationem in obligatione supportandi onera matrimonii salvã dote, quæ in ca. assignatur. Admittunt consequenter hoc idem procedere, si extraneus dotem promiserit, & in securitatem pignus fructiferum dederit, quia in eo ratio textus assignata militat. Itē posse maritum pacisci pensionem annuam,

quantam ex dote verosimiliter lucrari possit. Colligunt præterea si fructus pignoris excedant onera matrimonii, quod maritus teneatur excessū vel reddere, vel in sortem dotis imputare, nisi donet alter. Item quod soluto matrimonio heredes mariti teneantur uxori alimenta præstare, quæ verosimiliter ex dote fructificari possent, quia semper tenetur maritus de dote integra solvenda, ut ad æquivalens teneatur non solum lucri cessantis, vel damni emergentis nomine, sed ex ipsa conditione dotis, quæ ad id maritum obligat.

Ad num. 25. Observa quosdam considerare triplicia bona; vel propria bona usurarii, quæ ajunt non esse obligata, vel bona ex usuraria pecunia comparata, & nec hæc obligata esse dicunt, quia non surrogantur in locum pecunia, vel ipsa bona usuraria, & ajunt esse obligata, vel potius sentiunt non transire dominiū ut dans ea vindicare possit, sicuti extant, nisi commixta sint, ut discerni non possint. Alii omnia bona obligata esse asserunt, alii dicunt nō esse omnia bona obligata. Alii ajunt primam sententiam esse intelligendam de obligatione personali, secū jã de reali.

Ad num. 31. An & quando liceat alterius peccato materialiter cooperari, vide Busenb. qui lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 3. requirit conditiones. 1. Si cooperatio sit secundū se bona vel indifferēs. 2. Si fiat bona intentione & rationabili ex causa, non etiã ut juves alterum peccare. 3. Si alterius peccatum impedire nequeas aut saltem non tenearis. Ubi etiam observat, quod quantò gravior est peccatum, tantò gravior ratio esse debet. Resolvit casus. 1. Licite materialiter

rialiter cooperatur sponsa contrahens cum sponso, quem scit Sacramentum accipere in peccato mortali. Sciens vero eum habere votum castitatis, peccat contrahendo, quia ad contractum illicitum concurrat.

2. Licite reddit debitum petenti, qui est obstrictus voto castitatis, si eum non possit à proposito evocare.

3. Parochus licite communicat hæreticum occultum.

4. Excusantur famuli, si ratione simulantis sui præstent obsequia, quæ sine gravi damno negare non possunt v. g. comitentur ad lupanar, aperiant ostium &c. quia hæc se remotè tantum habent.

5. Si propinquiora sint v. g. humeros supponere, ut ad concubinam ascēdat, literas amatorias ferat &c. ut licite fiant, requiritur periculum gravis damni, si detrederent.

6. Sic excusantur caupones, si vendant iis, qui se inebriant &c. quia biberent alibi.

7. Ea, quæ proximè cōcurrunt facere non licet, v. g. occisuro dare gladium; nisi non dans aliàs occidendus esset.

8. Ubi permittitur usura, meretrices, licet illis domum elocare, nisi valdè nocerent vicinis honestis, vel ob suum elocans majorē ansam daret peccatis.

9. Artifices non peccant, qui vendunt res indifferētes, licet emptor abutatur. &c. Venena autem vendere non licet, nisi iis, qui bene usuri putantur &c.

Ad num. 52. Observa ex Busenb. lib. 3. tit. 5. cap. 3. dub. 10. qui ait: Cambium aliàs permutatio, hic accipitur pro sola permutatione pecuniæ, quod quadruplex est. *Minutum* cum datur pecunia alia pro pecunia, & hoc licitum etiam

cum aliquo lucro. Titulus enim est labor campforis in numeranda pecunia. Item diligentia in conquirendo, ut semper sit paratus. Item paritas & commoditas, ut cum aurea datur pro alia 2. *Per literas.* & hoc est licitum, quia titulus virtualis trajectionis pecuniæ & assecuratio, minus tamen exigere debet, quam si realiter pecuniam transfuisset. 3. Est *reale* cum campfor hic prior dat pecunias, ut per suos eas alibi recipiat à campfario, qui alibi habet, sed eget nunc eis hic, Titulus translatio & assecuratio, tantundem enim facit campfor ac si pecunias campfarii absentes fisteret hic presentes, vel eas emeret. 4. *Fictum seu fictum*, quod nihil aliud est, quam titulus lucrandi v. g. Titius egens petit pecunias à Campfore, Campfor non aliter dat, nisi Francof. v. g. solvendo. petitque ab eo pretium, quod dari solet. Titius ergo accipit, & tamen non cogitat reddere Francof. v. g. quia ibi nihil habet, idque constat Campfari, est cambium fictum, & verè mutuam, unde usura, nisi lucrum cessans excuset.

Ad num. 53. Observa, quod iste mons sub Pio II. qui fuit Æneas Sylvius in Italia initium sumplerit. Probatum esse licitum: quia in Concilio approbatus generali, quod errare non potest in iis, quæ ad fidem & mores pertinent. Neque obstat quod dicatur additum *quatenus sacris Canonibus non contrariantur.* Quia intelligitur, *qua*, vel *quia* non contrariantur. Probatum etiam ex eo, quia *solvenda expansa ab eo, cujus interest* montem conservari. Atqui hic interest non solius Domini, sed universitatis pauperum, ut ei succurratur

juxta

juxta ordinationem primam ; ergò. Probatur minor: quia vel erigens mò- tem ipse dominium pecuniæ retinet , concessã solum administratione Reip. vel transfert dominium & administratione in Remp. vel plures eam pecuniam in Remp. sub hoc onere contulerunt; ergò semper interest Reip. facit & huc, quod obligatio ad mutuandum , quæ hic intervenit, mercede digna sit.

Dices: Aerarium ipsum est Dominus sui ; ergò tenetur se ipsum suis expensis conservare, sicut homo est cultos suorum membrorum, & ea conservare tenetur. Reso. debet esse realis distinctio inter Dominum, & rem, cujus est Dominus, quæ hic difficulter intelligitur. Homo autem à suis membris ob partem rationalem realiter discriminatur. Et si talis mòs suis expensis se conservare teneretur, minueretur paulatim usque ad totalem sui extinctionem.

Aliqui volunt non esse hic mutuum, sed vel societatem quasi dominium esse commune pauperibus ; vel locationem, vel sub certo auctario.

A D T I T. XXI.

De Sortitiis.

Ad num. 2. Observa 1. quod aliqui ad sortes divinatorias requirant. ut eventus sortis expectetur à Deo, aliàs erit superstitiosus pactum explicitum, si expectetur à dæmone, vel per implicitum, si ab astris & fato, & consequenter, peccatum mortale. 2. Ut fiat simplici animo sine admixtione superstitionis, vel ab usu rerum sacrarum; aliàs irreverentia, quæ, si magna, mortale, si parva, veniale est. 3. Ut sortientes æquali jure nitantur; aliàs est imprudencia; & si præ-

judicium, v. g. Reip. si digni & indigni admittantur, etiam injustitia. 4. Ut non sit præcipua intentio sortientium inquirere voluntatem Dei modo extraordinario, nisi tantum discordiarum & invidiarum ablatio & extinctio; id est non perveniatur ad sortes, quando aliàs commodè lis sopiri potest, aliàs est peccatum vanitatis & veniale, nisi expectetur miraculum, ut in ferro cæcitate, tunc enim est mortale. In sortitione tamen rerum propriarum necessitas non requiritur, sed videtur sufficere voluntas. quamvis D. Tho. & Delrio contrariæ videantur esse opinionis. Sic nemo reprobat electionem Tutelaris Patroni, vel menstrui &c. licet nulla sit necessitas.

Observa 2. quod *obsessi* dicantur, quorum corpora dæmon non intrat sed extrinsecus arripit & torquet. *Possessi* verò, quorum corpora inhabitat. *Maleficiati*, quos solum applicando activa passivis malo aliquo, v. g. febris, amatorio ligamine afficit ex pacto inito cum maleficis, aut etiã per seipsũ immediate.

Observa 3. Errorem Hermetis, Porphyrii, Proculi & antiquorum Medicorum fuisse sentientium rebus naturalibus, virtutem naturalem ineffe cogendi dæmones *directè & per se*, ut appareat, accedant, fugiant, ut aliquid faciant, vel facere desinant. Dicitur *directè*, secus indirectè. Sic per cytharam Davidis Saulis humores temperabantur & minus idonei dæmonis vexationi reddebatur & sic lenius habebat. 1. Reg. 16. Sic & melancholici, in quibus atra bilis abundat, aptiores sunt dæmonum invasioni & vexationi. D. Prosper autem cytharam cruci, Eucherius passioni Christi per figuram

guram comparat, & eatenus dæmonem, fugasse affirmat. Eodem modo ad Tob. 6. ubi Asmodæus vel indirectè fugatus est fumo cordis piscis Calliomi, ni propter inductam dispoſitionem minùs aptam, vel virtute allegoricâ cordis Christum præfigurantis. Levitæ Exorcismis à Salomone compositis domones olim expellebant, quibus aliqua virtus Divina inerat, licet non tanta, quanta Exorcismis ab Ecclesia institutis. Alias autem fit ex pacto cum dæmone vel expresso, vel tacito.

Ad num. 8. Ad usum fortium consultoriarum requirunt 1. Articulum necessitatis, ne tentetur Deus. 2. Positivum actum reverentiæ. 3. Modum proportionatum, ne Divina Oracula vel Reliquiæ ad sæcularia convertantur. 4. Debitam materiam, ne fiat pro dignitatibus Ecclesiasticis.

Ad num. 9. Observa pactum implicitum esse, quando quis exquirat cognitionem soli Deo reservatam aliunde, quàm ex Deo, id est, per media indebita, & ad id minimè à Dea instituta; nam dæmon se ingerere solet, ut homines implicet vanitate. Unde qui hoc intendit, eo ipso vult à dæmone doceri, & tacitum cum illo pactum contrahit. Explicitum quando quis vel expressè dæmonis auxilium implorat, aut factò ipso, quando facit id, quod scit dæmonem pro tessera suæ operationis & efficientiæ cõstituisse. Divinatoria fors, si fiat *divinativè*, id est, cum indebita usurpatione divinæ cognitionis, sive inquirendo prænotionem futuri, unde prænosci non potest, est intrinsecè mala. Si autè non fiat *divinativè*, sed inquirendo à Deo, & ex ejus revelatione præ-

notionè futuri, non est intrinsecè mala, & hoc modò fiebat in lege veteri, novà autè id non licet. Differt à consultoria, quod consultoria per se primò non ordinatur ad cognoscendum futura, sed solùm ad tollendas dubitationes plerumq; occurrentes, ut licite possit invocari Deus, ut *dignatur* indicare, quid agendum vel vitandum. Sors autem divinatoria per se primò ordinatur ad prænoscentia futura, sive occulta dependentia à libero arbitrio, quorum cognitio solius Dei est propria, & de his Spiritus S. Ecclesiam satis in lege *gratia* illuminavit, quantum necessarium est ad salutem spiritualem.

Ad num. 13. Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 1. contra Religionem, quæ est virtus moralis, quæ internus & externus cultus Deo debitus exhibetur, peccatur per excessum, ut per superstitionem, & per defectum, ut per irreligiositatem cum speciebus. Superstitio enim est falsa Religio seu cultus *vittiosus veri, vel falsi* Numinis. Unde alia ratione rei culta, alia ratione cultus.

Divinatio, quæ fit per pactum expressum, & quæ dæmon expressè invocatur, excusari non potest à mortali; ea verò, quæ fit per pactum tantum implicitum, aliquando excusari à mortali quidam asserunt. Videlicet tunc, cum vel intercedit simplicitas & ignorantia non crassa, nec affectata; vel fides vera non adhibetur, sed tantùm timor quidam, aut suspensio suscipitur eventus futuri eò, quod tunc verè superstitiosa nō sit, cū intèrio nō sit talis. *Ibid. dub. 2.*

AD TIT. XXVI.

Ad nu. 1. adde. Peccatum in Spiritum S. dicitur irremissibile Matth. 12.

Quia

Quia ordinariè , & ut plurimum non curatur à peccatoribus 1. Quia directè repudiat gratiam Dei. Sicut si infirmus unico remedio curari posset , & is illud admittere nollet , rectè dicitur morbus incurabilis. 2. Quia cum sit peccatum ex malitia , & non ex ignorantia aut infirmitate, nihil in se habet, unde veniam mereatur. Sannius. tom. 3. dist. 7. q. 4. n. 8.

Ad num. 3. & 9. Observa quod tertius agat de dubio juris. num. 9. de dubio facti. Quod si igitur dubitem de jure, & operer, non incurro irregularitatem; quia præsumitur irregularitas non esse imposita; si de facto, debeo priùs dubium prædicum deponere. Vide Zoef. de Vol. nu. 50.

Ad n. 12. in medio addè. Sepeliens si Divinum officium adjungat, sit irregularis. Per *Divinum officium* intellige orationes & solennitates in conductu, ut, qui illas legit solenniter, fiat irregularis, non reliqui, sicut in canente horas, ut idem videatur dicendum si solenniter benedicat fructus, ut in Paschate cibos, in purificatione candelas.

Ad num. 16. Quæres. Quid si Parochus solenniter illos copulet? Videtur etiam referri ad actus ordinis, cum benedictionem nubentium in aliena Parochia facere non possit.

AD TIT. XXIX.

De Clerico per saltum promotò

Observa; si Episcopus consecrationem Episcopalem ante alios Ordines

suscipiat, peccat quidem, suspensionem tamen non incurrit, tum quia Episcopatus propriè ordo non est, tum quia pœna suspensionis & interdicti Episcopum non ligat, nisi exprimat. Bonac. in *Verb. Ord. nu. 36.* Idem ait consecrationem Episcopi esse invalidam omisso Sacerdotio, quia character Episcopalis præsupponit Sacerdotalem, potest enim ordinare Sacerdotes. n. 37.

AD TIT. XXXI.

De Excessibus Prælatorum.

AD nu. 1. in fine. Tridentinum dedit Episcopis jurisdictionem in exemptos, & potest censuras ferre in tribus casibus. 1. *Sess. 22. Decreto. de vitandis & obs. celebrat. M. ff.* Ubi conceditur Episcopis facultas procedendi per Censuras contra exemptos celebrâtes in Oratorio privato, nõ approbato, aut horis non debitis, aut ritibus insolitis. 2. *Sess. 25. c. 5.* Ut Clausuram Monialibus imponant, & inobedientes aut contradicentes Censuris compellant. 3. *Sess. 25. c. 16.* Ubi non conceditur Episcopis, ut per Censuras cogant exemptos restituere bona novitiis respicientibus. In aliis casibus licet jurisdictionem habeant, non tamen Censuris procedere possunt, sed remediis aliis.

**

N 2

AD

A D T I T. XXXV.

De Purgatione vulgari.

PER purgationes vulgares tentatur Deus. Tentatio enim Dei est dictum, vel factum, quo quis explorat, num Deus sit potens, aut an aliam perfectionem habeat. Alia est *formalis*, quando expressè dubitans petit v. g. miraculum, & hæc est peccatum mortale. Alia *Interpretativa*, cui dubitatio illa deest, plerumque est peccatum tantum veniale, imò nullum, si iusta adsit causa v. g. Dei instinctus, necessitas, vel pia utilitas &c. Busenb. *lib. 3. tr. 1. cap. 2. dub. 1.*

Purgatio vulgaris nec in causis civilibus, nec in criminalibus admittenda. Gonz. *ad c. dilectis. b. 1.*

A D T I T. XXXVI.

De Injuriis & damno.

BU Senb. *lib. 3. tr. 5. ca. 2. dub. 1. ait.* Quisquis intulit injuriam damnosam, etiam *materialem* tantum, tenetur restituere, sed *non nisi id*, quod ex alterius re adhuc habet, vel quo ex ea factus est ditior; qui formalem verò, in tantum, in quantum est damnum. An sufficiat culpa venialis? Sententia utraque probabilis & tuta, saltem quando non commode potest restituere.

Dub. 2 Tenentur concurrentes, qui his verbis continentur.

Iussi, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus, Participans, minus, non obstant, non manifestans.

Ly *pa'po* denotat eum, qui vel laude, vel exprobratione, vel alio modo excitat, animat, *Recursus* ad quem damnificans recurrit, & recipit.

Ad materiam restitutionis observanda, per violationem justitiæ commutativæ veram & rigorosam fieri injuriam, quia hæc sola violat strictum jus. Si autem violetur alia justitiæ species, fieri tantum injuriam minus rigorosam. Unde etiam prior ad restitutionem obligat, non alia, ut distributiva v. g. eligat quis dignum, omisso digniore, licet eligens indignum ad restitutionem teneatur, quia hic contra contractum cum Republica initum agit. Eodem modo ad restitutionem non obligat *legalis*, nec *vindicativa*, quamvis hæc per accidens obligare possit. Sic Princeps aliquando ob mala, quæ in Republica orientur, obligatur ad fumentam viudictam; concurrunt enim quandoque cum distributiva, commutativa. Kichler. *disp. 14. sect. 4.*

Commutativa violari potest, vel per puras injurias v. g. si quis conetur furari, si quis impudicè aliquam osculetur secluso damno in honore; vel simul damnum inferendo, quod fit vel per *injustam acceptionem, detentionem, destructionem, alienationem*. Priori casu non oritur obligatio restituendi, licet satisfieri debeat; posteriori verò oritur ex quolibet capite, quamvis

quamvis etiam omnes quatuor modi in eundem hominem & eandem rem concurrere possint; ut si quis rem injustè accipiat, detineat, de alienet, ac tandem injuriosè destruat. *Idem ibid. sect. 5.*

Ex quali culpa obligatio restituendi oriatur; Observa quod culpa alia dicitur *Theologica*, quæ significat peccatum. Alia *Juridica*, quam idem facit quintuplicem, levissimam, levem, latam, latiore, latissimam. Latiore vocat dolum præsumptum, latissimum, dolum apertum. His observatis respondetur, ad restitutionem requiritur, ut damnum inferatur ex culpa *Theologica*. Probat ut 1. quia infantes, furiosi &c. non obligantur ad restitutionem, quia damnum non inferunt sine injuria formalis, sed injuria formalis semper est mala *Theologica*; ergò 2. Quia talis coram Deo non obligatur; ergò nec in foro fori, quia talia damna non sunt voluntaria. Sic ex inanimadvertentia quem infamans, tenetur famam restituere, non ob acceptionem, sed ob detentionem.

Non sufficit autem sola formalis injuria, sed etiam debet esse materialis, quia non teneor reddere alienum, si illud à parte rei non abstuli.

Si culpa est venialis, vel ob parvitatem materiæ, vel ob imperfectam de liberationem, tenet ad restitutionem sub veniali. Quia effectus moralis per se loquendo non potest esse major sua causa morali. Hæc autem obligatio probabiliter evanescit, si res sit absumpta, & non sit factus ditior.

Culpa juridica ad restitutionem ob-

ligat, si lata sit, non etiam si levis aut levissima, nisi quis eam præstare, vel ex conventionem, vel ex natura contractus teneatur, modo illam cum peccato commiserit juxta dicta, quamvis in foro fori illud præsumatur.

Observa autem, quod DD. velint officia quem non obligare nisi ad latam culpam vitandam. Unde si Advocatus, Medicus &c. illam diligentiam adhibeant, quam alii boni Advocati adhibere solent, & tamen aliquem lædant, ad restitutionem non tenentur. Ita idem *ibid. sect. 6.* At hæc non est lata, sed levis culpa.

Restitutio est necessaria ad salutem saltem necessitate præcepti, quod præceptum radicaliter & primario negativum est, secundario autem & consecutivè affirmativum. Quia jus tertii duo petit. 1. ne ego habeam rem ipsius, quod impleo per carentiam detentionis, & sic est præceptum negativum. 2. Ut ille habeat, quod impleo per redditionem, & hoc est præceptum affirmativum *Sect. 7.*

Adnum. 9. Vasquius negat adulteram teneri ad restitutionem. *Illustr. Controv. 6. 48. n. 34. & seqq.* Maxime motus hoc argumento, quod peccaverit concipiendo, non etiam peccet, sed bonam opus faciat patiando.

AD TIT. XXXVII.

De Pænis.

Adnum. 19. Quando dicitur legem pœnalem non obligare in conscientia, intellige id de lege propriè pœnali, si quis re sua privetur nõ etiam si aliquis ob justam causam in eam fiat

N 3

domi-

dominii. Sic si filius naturalis, vel spurius aliquid ex hereditate accipiat, cuius secundum leges incapax est, restituere tenetur. Laym. lib. 5. tit. 10. p. 3. c. 5. n. 15.

Obijt cum Vasq. Illustr. *controv.* 28. n. 12. Obligatio naturalis obligat in conscientia; atqui obligatus ad pœnam est obligatus naturaliter; ergo in conscientia. Si obliget ad quid præstandum Conc. si ad patiendum tantum Neg. nec conventionalem pœnam obligare in conscientia ait n. 16. 17. verum Zoef. hic n. 19. videtur distinguere, quando partes eam apposuerint. Imò Vasq. n. 18. docet, quod aliquis ad restitutionem damni dati non teneatur, nisi petatur.

Quare lex pœnalis non obliget in conscientia, rationem dat Vasq. *Contro. c. 29. n. 6.* Quia tam à populo, quam à Principe id actum videtur, ut vel civis legi pareant, vel pœnam statutam subeant, quam rationem ait, nec Theologi per ceperunt, nec ullus, in cuius scripta incidi.

AD TIT. XXXVIII.

De Pœnitentiis & remissionibus.

Hic totus titulus expungi possit, & sequentia substitui.

Pœnitentia est prioris consilii vel actus mutatio, vel dolor de eo. Hinc alia bona, alia mala. Item vel sine, ut in beacis, vel cum dolore, & sic est specialis virtus. Sumitur item pro pœna imposita, quæ vel publica & hæc vel solen-

nis, de qua c. pœnitentes 63. & in capite dist. 50. vel non solennis verb. g. peregrinatio. Vel privata, quæ privatim suscipitur vel injungitur. Item pro Sacramento & definitur, quod sit Sacramentum quod contritione, confessione, & satisfactione concurrentibus operatur peccatorum remissionem. Ut materia proxima sint hæc tria remota, peccata ut detestanda. Est autem peccatum aliud Originale; aliud actuale, quod est dictum, factum, concupitum contra, vel præter legem Dei vel Ecclesiæ, & hoc vel mortale vel veniale.

Contritio, quæ est odium & detestatio peccati formaliter, & causaliter dolor de illis, alia perfecta propter Deum summè dilectum, seu ut est auctor gratiæ & gloriæ (sufficit autem hunc dolorem esse summum appetitativè in Universalis, non etiã intensivè) alia imperfecta, quæ attritio dicitur, quæ requirit præter dolorem ob gehennam vel cælum, Sacramenti votum. Est de necessitate præcepti & mediis, & obligat non semper, quia est præceptum affirmativum, sed tantum in periculo salutis animæ, vel corporis.

Confessio Sacramentalis est peccatorum Sacerdoti proprio (quia ad hanc non sufficit potestas ordinis, nisi in articulo & peric. mortis, & quoad peccata venialia, sed requiritur etiã jurisdictionis, quæ ab Ecclesia impediri potest) ad eorum Sacramentalem remissionem, obtinendam facta declaratio. Obligat eos qui post Baptismum in peccatum mortale ceciderunt, hodie saltem semel in anno, integrè & cum circumstantiis speciem mutantibus &

quan-

quandoque aggravantibus, sine dimi-
 diatione, nisi necessitas excuset, quæ fa-
 cit etiam quem prius absolvi posse. Po-
 test etiam publica esse confessio, & plu-
 ribus simul fieri, & per interpretem. Est
 tamen *contra usum Ecclesie* constitui
 per scripsum, vel etiam absentem. Clem.
 VIII. damnavit propositionem hanc:
licere per literas, aut internuntium pec-
cata absente Sacerdote confiteri, & ab
eodem absente absolutionem obtinere.
 Nulla est ex variis causis, vel ex parte
 pœnitentis, vel Confessarii. *Sigillum*
Confessionis, est obligatio non revelan-
 di ea, quæ audita sunt in Sacramentali
 confessione, ad quod non tantum Sacer-
 dos, sed quo principaliter loquuntur
 jura, & omnes alij tenentur. *Pœna*
revelantis hodie depositio & reclusio
 perpetua in Monasterium cap. *omnis*
viriusque h. t. Dices sæpè imposta est
 pœnitentia publica; ergo. Resp. id pro-
 cedere in foro exteriori, quo etiam
 spectant plerique Canones pœnitentia-
 les: *Satisfactio* hic est compensatio
 Deo facta pro injuria ei illata per pec-
 catum, cum proposito de cætero non
 offendendi, & spe veniæ. *Alia voluntaria*,
 alia *Sacramentalis*, quam Sacerdos
 injungit, quæ operatur ex operato ope-
 re, & facta in peccato mortali revivif-
 cit, prior non item. Admittit opera
 tam pœnalia, quam non pœnalia,
 item etiam alias debita *Acceptanda*
 nisi pœnitens ad purgatoriam si-
 bi reservet *Implenda* per ipsum pœni-
 tentem, alias non erit Sacramentalis.

Remissiones hic sumuntur pro In-
 dulgentiis, quæ sunt *condonatio pœnae*
temporalis Deo debita pro peccato jam

remisso quoad culpam extra Sacramen-
talem absolutionem facta seu concessa
ex thesauro Ecclesie; quem esse patet ex
 eo, quod omne opus bonum non tan-
 tum sit meritorium, sed etiam satisfac-
 torium, quæ opera cum non sint re-
 munerata quoad satisfactionem, ipsi e-
 nim exercentes non tenebantur satis-
 facere, applicantur nobis c. 14. h. t. *ex*
travag. Unigenitus. h. t. per juridicam
 absolutionem, mortuis verò per mo-
 dum suffragij, & ad instat solutionis ab
 alio factæ. Competit hæc potestas Pon-
 tifici, Concilio generali, Episcopo tem-
 pore dedicationis ad annum in anni-
 versario ad 40. dies, & Legato Pontifi-
 cis, id que vi jurisdictionis, qui illas con-
 cedunt, vel sub forma plenariæ remissi-
 onis, vel Jubilæi. Item per tertiam,
 quintam & c. partem remissionis pec-
 catorum; item per dies & annos, hoc est
 computato tempore, quo aliquis in
 hac vita juxta Canones pœnitentiales
 pœnitere debuisset, ut effectus indul-
 gentiarum sit, remissio pœnæ tempora-
 lis, modo concessæ sint ex justa causa,
 & ex parte finis & operis, & acquirere
 volens sit membrum Ecclesie, opera
 præscripta per se adimpleat, & sit in sta-
 tu gratiæ, & alias commodè pro suis
 delictis satisfacere non possit. Jubilæ-
 um ab Hebraico Jobel, quod buccinam
 significat, dictum, *quoad remissionem*
pœnæ ab indulgentiis plenariis non dif-
 fert. Sub Bonifacio VIII. centesimo,
 sub Clemente VI. quinquagesimo,
 hodie vigesimo quinto anno concedi-
 tur præter alia extraordinaria.

Observe, quod Bulla Cruciatæ habet
 clausulam, quæ dat facultatem Confes-
 sariis

fariis Ordinum Mendicantium absol-
vendi à censuris, reservatis etiam Papæ,
etiam, quæ in Bulla cœnæ continen-
tur, quoscumque etiam persecutores.
Est autem triplex status seu tempus
considerandum. Nam ante Bonifacium
fuit hæc facultas illis absoluta sine ulla
conditione audiendi confessiones, om-
nium sæcularium venientium ad eo-
rum conciones ab Alex. IV. Urbano
IV. Clem. IV. concessa. Secundum post
Bonifacium, quo in extrav. super Ca-
thedram de sepult. ob reverentiam E-
piscopis debitam eandem facult-
tatem concessit Dominicanis &
Minoribus cum duplici limitatione.
1. ut Confessarii eligerentur à suis Su-
periorib. 2. Ut electi præsentarentur
Episcopo loci per irâ licentiâ, licet non
obtena ex tunc. Hæc fuit ampliata per
Benedictum II. in extrav. inter cunctas
de privileg. absque conditione perso-
naliter comparandi, nisi tantum ver-
bo, aut scripto præsentandi electos,
quæ innovata Clem. dudum de sepult.
& in extrav. Joa. 22. de Judi. Tertium
post Trident. ex quo hæc facultas de-
pendet ab Episcopi Diœces. licentiâ &
approbatione. Ex quo inferitur, quod
non sufficiat unius Episcopi approba-
tio, nisi pro sua Diœcesi. 2. Quod debe-
at etiam licentiâ obtineri,

Quæstio. an liceat ecommunicare fi-
deles in Parasceve & Sabbatho sancto?
Affirmatur, & sic in multis locis posi-
tiva consuetudo observat. Sic & in prin-
cipio in usu, imò præcepta quotidiana
communio. Can. peccata de consecrat.
dist. 1. Qui usus duravit usque ad tem-
pora Hier. Non obstat can. Sabbatho

de consecrat. dist. 3. Quia in eo prohi-
betur tantum consecratio, ut patet ex
verbis contextus desumptis ex Epi-
stola 24. Innocen. I. Electi An. 400. &
ex Concilio Arausicano 1.

Quæres, an necessitate mediæ debeat
sumi ab omnibus Euch? Sann. to 3. dist.
4. q. 30. resp. neg. De parvulis patet. ex
Trid. Sess. 21. Can. 4.

Nam sit præceptum divinum &
Ecclesiasticum de reali sumptione? Ib.
q. 31. Resp. extat divinum, Joan. 6. v. 54.
Nisi manducav. & c. 1. ad Corinth. 11.
v. 23. Et Ecclesiast. cap. omnes h. t. Obli-
gat in articulo mortis, & semel in an-
no. Qui communicare neglexit tem-
pore Paschali, probabiliter adhuc po-
ste tenetur, quia est præceptum pro-
babiliter Divinum, ut sic differat à je-
junio & c.

Observe, sicut *Attritio* materialis
non significat contradictionem rei attri-
tæ. Ita attritio Theol. significat cor pec-
catoris non perfecte comminui, nisi
Sacramentum accedat, contritio au-
tem verè & totaliter conteritur.

Obsev. Motivum timoris pœna-
rum in attritione non debere esse merè
servile & naturale, hoc est timo-
rem ex amore proprio & merè natu-
rali conceptum. Sed utile & hone-
stum, id est, ex amore proprio superna-
turali conceptum, quia iste timor & a-
vertit à peccato, & includit ultimum
finem Deum, justum peccati vindi-
cem, & est intrinsecè actus virtutis
spei Theologicæ vel charitatis erga se
ipsum. Quæ licet dicatur & sit servilis,
prou topponitur filiali, non est tamen
cum servilitate omnimoda turpi.
Sannius

Sannius tom. 3. dist. 7. q. 5. n. 7

Obserua item. *Virtus* pœnitentiæ est viatori lapsò in mortale necessaria & necessitate medijs, & præcepti positi vi Divini, imò & *naturalis*; quia præceptum naturæ jubet applicare remedia necessaria ad obtinendum finem ultimum beatitudinis; ergò. Item lumen naturæ ingerit, ut amemus Deum, & humiliemur coram eo offenso per actiones nostras in ordine ad eum placandum; sed talis humiliatio habetur per actum pœnitentiæ; ergò.

Dices: non refertur ad ullum præceptum in Decalogo, in quo series præceptorum naturalium registratur. Resp. Reduci ad præceptum de colendo Deo, contra cuius cultum militat peccatum. Vel ad quintum prohibens occisionem corporalem quam spiritualem animæ. *Id. dist. 8. q. 1. n. 3. 4.* Item ex *d. dist. 8. q. 3. n. 4.* Pœnitentialis contritio non est meritum de condigno, sed tantum de congruo respectu remissionis peccatorum mortalium & obtinendæ gratiæ sanctificantis. Paulus ad Rom. 3. v. 24. Justificati gratis, per gratiam ipsius. Si esset de condigno, non esset gratis, sed ex iustitia. Item Trident. *Seff. 7. Can. 8. l. dem. ib. q. 4.* Venialia extra Sacramentum remittuntur per contritionem, per attritionem, item per actus aliarum virtutum, si ab operante eò referantur, tanquam præviæ tantum dispositiones morales. Item per Sacramenta: per Sacramentalia, non quidem ex opere operato, sed per modum imperationis: ait autem omnia Sacramentalia in hoc v. esse.

Orans oratio Dominica *vinclis* aquæ benedictæ aspersio. *Edens*, Communio, *Confessus*, *Dans* elemosynam. *Benedicens*: benedictio Episcopi

Quæst. 5. ait, quòd in hac vita possint remitti venialia remanentibus mortalibus, quia veniale peccatum non includit privationem gratiæ sanctificantis, sed compatitur illam secum; ergò nec ad remissionem requiritur illius gratiæ refusio.

Ex quæst. 6. Obserua Opera viatoris alia esse *viva*, quæ eliciuntur in statu gratiæ, alia *mortua*; quæ in statu odii, alia *mortificata*, quæ in gratia elicta impediuntur à consecutione præmii obsequens peccatum, alia *mortifera*, quæ licet ex fine honesto eliciantur, procedunt tamen à peccatore actuali. *Mortua* non reviviscunt ad meritum *vita aterna*: *Mortificata* reviviscunt, quamvis peccata semel dimissa nec quoad culpam, nec quoad pœnam æternam per subsequens peccatum redeant. Reminiscitur tamen Deus quoad pœnam temporalem nondum persolutam, & sic intellige Ps. 78. Qui in uno offendit, factus est omnium reus. Jacob. 2. intellige quoad durationem pœnæ, non etiam quoad infensionem: Sicut & parabolam servi, cui remisit Dominus universum debitum. Matth. 18. Possit tamen Deus condonare peccata cum conditionato pacto, si recideris in ea, volo, ut priora reviviscant.

Ex dist. 9. q. 2. Peccata semel dimissa fructuosè iterato confitemur ad remissionem pœnæ temporalis & augmentum gratiæ. Probat per Extra-

vag. 1. de privileg. Forma enim absolutionis tendit ad peccatum tollendum, si inest, si non inest, sed inest post baptismum; & denuò de illo doles, ad augmentum gratiæ & diminutionē pœnæ.

Ibid. q. 4. n. 8. ait Sacramentum pœnitentiæ non posse esse validum & informe, quamvis Baptismus sit validus & informis, si ministratur habenti aequalē affectum ad peccatum mortale, quo casu valet, sed gratia sanctificans non censetur, nisi sublato obice, quia hic est necessarius, & iterari non potest.

Ex dist. xi. q. 10. n. 5. In fractione sigilli confessionis committitur peccatum detractionis infidelitatis & sacrilegii, & est semper mortale, licet veniale tantum detegatur, quia fit injuria Sacramento. & n. 6. est præceptum negativum obligans semper, etiam post mortem. n. 7. nec de pœnitentiis licentia, quia prohibitum ob bonum publicum.

Ad n. 9. De indulgentiis Sann. to. 3. dist. 13. ubi q. 1. n. 7. etiam explicat partem ad pœnam unius vel plurium annorum, quæ olim erat *Carena*, id est, carentia seu jejunium in pane & aqua dies 40. Item *quadragesima*, quæ est remissio pœnitentiæ, quæ per quadragesimam subeunda erat de qua Can. in cap. dist. 50.

Ex q. 4. n. 6. Observa, quod tempore Jubilæi licet detur potestas absolvendi à quibuscunque, nulla tamen detur facultas dispensandi super irregularitate etiam occulta, ex defectu, vel inhabilitate quomodolibet contracta.

Idem de dist. rom. 3. de Censuris dist. 1. q. 5. R. fertur ex Cavarr. quod Jubilæum valeat tantum pro absolutione à Censuris in foro conscientiæ, quia pro e-

normibus & publicis casibus videtur Papa velle vindictam publicam. Unde virtute Jubilæi absolutus notoriè excommuniatus adhuc abstinere debet, donec publicè absolvatur, vel innotescat de absolutione altera obtenta. Secus si censure & casus occulti.

AD TIT. XXXIX.

De Sententia excommunicationis.

Ad n. 1. Dicitur usu aliquorum bonorum spiritualium, quia non privatur virtutibus in se, nec actibus virtutum: qui bona spiritualia sunt.

Ad n. 9. Bulenb. li. 7. c. 1. dub. 4. Ob solum peccatum externum censure proportionatum, & conjunctum cum contumacia censura ferri potest, & quidem in interdicto locali potest esse alienum v. g. prælati vel Communitatis, non tamen hominis privati, aliàs requiritur proprium.

Ibid. Et si ob peccatum veniale interdum ferri possit levis suspensio, vel leve interdictum, excommunicatio tamen major, suspensio gravis, & interdictum personale speciale (quidquid sit de generali) non potest ferri, nisi ob culpam mortalem, quia alioquin non esset pœna proportionata culpæ. Imò cum sint pœnæ medicinales, non debent infligi pro quovis mortali, sed quibusdam tantum, ne censure contemnantur, ut monet Trident.

Ad nu. 30. Ut scias, quæ communicatio privet Excommunicatio, observa triplicem in Ecclesia esse Communicationem. 1. Communicatio interior, quæ à charitate procedit, quæ est animi affectio, quæ diligitur Deus propter se, & proximus

mus

raus propter ipsum, quæ charitas Christi membra per fidem formata capiti Christo & reliquis ejus membris unit, de hac Paulus ad Rom. 12. v. 5. Ita multi unum corpus sumus in Christo. Item Pl. 118. v. 63. particeps ego sum omnium timentium te. 2. *Communio externa*, quæ consistit in semel orando, & divinis officiis simul audiendis, & colloquio fidelium. 3. *Communio media* interior pariter & exterior, qua omnes fideles participes sumus Communium suffragiorum Ecclesiæ & Sacramentorum, ac communi Ecclesiæ participatione. Ut sic differat à *minori excommunicatione*, quæ externâ communionæ sicut & Sacramentorum collatione non privat, sed tantum perceptione. Differt à *peccato mortali*, quæ excommunicatio improprie dicitur, quia peccatum mortale segregat ab interiori communionem, quæ charitate constat, quia hæc per peccatum amittitur. Sic Paulus ad Rom. 6. stipendium peccati mors; Charitas autem est vita Joa. 1. 4. Hac communionem nec minor nec maior excommunicatio privat saltem ex se. Dico *ex se*, quia major istam separationem supponit; nunquam enim ferri debet, nisi ob peccatum mortale. Hinc.

Observe 2. quod & peccatum mortale & excommunicatio major à Communionem separet, sed hæc magis; nam licet uterq; maneat adhuc membrum Ecclesiæ per fidem licet informem, est tamen peccator tanquam membrum aridum adhuc unitus corpori mystico Ecclesiæ; ut ipsi suffragia Ecclesiæ adhuc aliquo modo proficiant, eumq; adhuc à tentationibus & vexationibus diaboli defendant; Excommunicatio

autem majori Excommunicatione talia nihil proficiat. Exemplum in arido membro corpori naturali adhuc unito, & planè separato; prius enim adhuc ad quem calorem à reliquis membris participat, alterum non, arg. *can. quæ ad modum. xxiii. q. 7.* ubi in terminis hæc similitudo insinuat. Quod verò fides vera licet mortua apud peccatorem maneat, docet Trid. *Seff. 6. de Justificat. Can. 28.* Prior autem discursus probatur autoritate Pauli 1. ad Corinth. 5. Ubi Corinthium peccatorem per excommunicationem in Sathanæ potestatem tradit; ergò adhuc aliquid amplius tollit excommunicatio, quàm peccatum, alioquin Apostolus dicere non posset, quod ipse eum tradat. Idem probatur ex eod. 1. ad Timoth. Item *Can. audi. xi. q. 3. Can. omnis Christianus. Can. nihil d. q. 3.* Ex dictis inferes falsam esse Glossam in causa quodcunq; xxiv. q. 1. quæ ait. Excommunicationem quoad Deum nihil operari. Item dum in cap. 1. h. t. dicitur esse pena medicinalis, non mortalis, intellige ex fine Ecclesiæ, si se emendare velit, alioquin ex culpa ejus erit ipsi læthalis ita. Covarr. ad cap. Alma mater in princ.

Nota præterea Communicationem cum excommunicatis prohibitam esse jure divino in his, quæ ad divinam pertinent, ut in aliis communicans semper peccet. Covarr. *d. l. p. 1. §. 1. n. 1.*

Ad n. 73. Dices, cum hoc numero dicatur, quod graviter peccet si celebret is, qui est excommunicatus minori, & idem dicatur esse effectus excommunicationis majoris, quomodo ergò differunt, & quomodo potest dici, quod minor

minor tantum prius passivam perceptionem. & directe & vi Censuræ excommunicatus minori privatur tantum passivam perceptionem, & quia preceptum juris prohibet etiam, ne celebret, vel administret divina, ideo propter violationem hujus precepti peccat, si celebret, mortaliter; si alia administret, venialiter. Excommunicatus vero majori excommunicatione non potest celebrare vi censuræ, unde si iste cele-

bret, sit irregularis, quod in priori non fit.

Adnu 97. Quæres, cur Procurator excommunicatus, si obtinuit sententiam, ea nihilominus adhuc executioni mandari possit, & non possit mandari executioni, si actor sit excommunicatus? R. in primo casu executio non patitur amplius per Procuratorem, sed per alium non excommunicatum, ut in his sit paritas.

*Collegii Societatis Jesu anno 1699.
Paderborna*